

صلى الله عليه وسلم

معاونت پژوهش و فناوری

به نام خدا

مشور اخلاق پژوهش

بیاری از خداوند سبحان و اعتقاد به این که عالم محضر خداست و همواره ناظر بر اعمال انسان و به منظور پاس داشت مقام بلند دانش و پژوهش و نظر به اهمیت جایگاه دانشگاه در اعتلای فرهنگ و تمدن بشری، مادیان و اعضای علمی واحد های دانشگاه آزاد اسلامی متعهد می گردیم اصول زیر را در انجام فعالیت های پژوهشی مد نظر قرار داده و

از آن تخطی نکنیم:

۱- اصل برائت: التزام به برائت جویی از هرگونه رفتار غیر حرفه ای و اعلام موضع نسبت به کسانی که حوزه علم و پژوهش را به شبهه های غیر علمی می آلاینند.

۲- اصل رعایت انصاف و امانت: تعهد به اجتناب از هرگونه جانب داری غیر علمی و حفاظت از اموال، تجهیزات و منابع در اختیار.

۳- اصل ترویج: تعهد به رواج دانش و اشاعه نتایج تحقیقات و انتقال آن به بکاران علمی و دانشجویان به غیر از مواردی که منع قانونی دارد.

۴- اصل احترام: تعهد به رعایت حریم ها و حرمت ها در انجام تحقیقات و رعایت جانب نقد و خودداری از هرگونه حرمت شکنی.

۵- اصل رعایت حقوق: التزام به رعایت کامل حقوق پژوهشگران و پژوهشگران (انسان، حیوان و نبات) و سایر صاحبان حق.

۶- اصل رازداری: تعهد به صیانت از اسرار و اطلاعات محرمانه افراد، سازمان ها و کشورها و کلیه افراد و نهاد های مرتبط با تحقیق.

۷- اصل حقیقت جویی: تلاش در راستای پی جویی حقیقت و وفاداری به آن و دوری از هرگونه پنهان سازی حقیقت.

۸- اصل مالکیت مادی و معنوی: تعهد به رعایت کامل حقوق مادی و معنوی دانشگاه و کلیه بکاران پژوهش.

۹- اصل منافع ملی: تعهد به رعایت مصالح ملی و در نظر داشتن به پیشبرد توسعه کشور در کلیه مراحل پژوهش.

دانشگاه آزاد اسلامی

پردیس تحصیلات تکمیلی علوم و تحقیقات شاهرود

تمهید نامه اصالت رساله یا پایان نامه

اینجانب **عباسعلی هراتی صادق** دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته در **رشته حقوق** که در

تاریخ ۱۳۹۳/۱۰/۳۰ از پایان نامه خود تحت عنوان **بررسی تطبیقی ساب النبی در قانون مجازات**

۱۳۹۲ با فقه امامیه و فقه عامه با کسب نمره ۱۷ و درجه **خوب** دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد می شوم:

- ۱- این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و ...) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست مربوطه ذکر و درج کرده ام.
- ۲- این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاهها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است.
- ۳- چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هر گونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و ... از این پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.
- ۴- چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را می پذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی:

تاریخ و امضا

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد علوم و تحقیقات شاهرود

دانشکده علوم انسانی، گروه حقوق

گرایش: جزا و جرم‌شناسی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)

عنوان:

بررسی تطبیقی سبب النبی در قانون مجازات ۱۳۹۲ با فقه

امامیه و فقه عامه

استاد راهنما:

آقای دکتر محمد صدری

نگارش:

عباسعلی هراتی صادق

زمستان ۱۳۹۳

تقدیم به :

همه کسانی که لحظه ای بعد انسانی و وجدانی خود را فراموش نمی کنند و بر آستان گران

سنگ انسانیت سر فرود می آورند و انسان را با همه تفاوت هایش ارج می نهند.

تقدیر و تشکر

و شمع را طریقتی است که تا پایان راه یاریگرش خواهد بود. و پروانه را معرفتی است که تا

پایان راه کسب خواهد کرد و شمع سان خواهد سوخت و حکایت شمع حکایت دستان

«استاد» بود که بی صدا می سوخت

در این مجموعه ناچیز از اساتید گرانقدری که در این مجموعه بنده را یاری رسانند بالاخص

جناب دکتر محمدی صدری

کمال تشکر را دارم.

فهرست مطالب

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۱.....	۱- چکیده
۲.....	۲- مقدمه
۳.....	۳- بیان مساله
۴.....	۴- اهمیت موضوع
۵.....	۵- اهداف تحقیق
۶.....	۶- سوالات تحقیق
۶.....	۷- فرضیه ها
۶.....	۸- روش تحقیق
۶.....	۹- پیشینه تحقیق

فصل اول: مفاهیم و احکام مرتبط

۹.....	مبحث اول : سبّ النبی
۹.....	گفتار اول: معنا و مفهوم سبّ النبی
۹.....	بند اول: سبّ النبی در لغت
۹.....	بند دوم: سبّ النبی در قانون مجازات اسلامی
۱۰.....	بند سوم: سبّ النبی در فقه امامیه و فقه عامه
۱۰.....	گفتار دوم : گستره سبّ النبی
۱۲.....	گفتار سوم : مفاهیم مشابه

بند اول: لعن..... ۱۲

بند دوم: ارتداد..... ۱۴

بند سوم: توهین و اهانت..... ۱۵

گفتار چهارم: مقدسات..... ۱۷

گفتار پنجم: مقدسات اسلام..... ۲۱

فصل دوم: قلمرو و مفهوم توهین به مقدسات اسلام در حقوق کیفری ایران

مبحث اول: تاریخچه..... ۲۴

گفتار اول: پیشینه تاریخی اهانت به مقدسات..... ۲۴

گفتار دوم: تاریخچه توهین به مقدسات مسلمانان..... ۲۵

مبحث دوم: قلمرو مفهوم توهین به مقدسات..... ۲۷

گفتار اول: قلمرو توهین به مقدسات در نظام حقوقی اسلام..... ۲۷

بند اول: قلمرو توهین به مقدسات از دیدگاه مذهب شیعه..... ۲۷

بند دوم: قلمرو توهین به مقدسات از دیدگاه سایر مذاهب اسلامی..... ۳۰

گفتار دوم: مجازات توهین به مقدسات..... ۳۱

گفتار سوم: فلسفه جرم انگاری توهین به مقدسات..... ۳۶

گفتار چهارم: بررسی جرم اهانت به مقدسات اسلام..... ۳۹

بند اول: عنصر قانونی..... ۳۹

بند دوم: عنصر معنوی..... ۴۰

فصل سوم : مبانی و ادله «ساب النبی» در فقه امامیه و عامه

- مبحث اول: کتاب..... ۵۴
- مبحث دوم : سنت..... ۶۱
- الف : فعل معصوم (ع)..... ۶۱
- ب - قول معصوم (ع)..... ۶۳
- مبحث سوم: اجماع..... ۶۸
- الف - بیان دعوی اجماع از سوی فقها..... ۶۹
- ب - مروری بر آراء فقهاء..... ۷۱
- مبحث چهارم: عقل..... ۸۴

فصل چهارم : بررسی جرم سب النبی در قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲

- مبحث اول: قلمرو موضوعی ساب النبی در قانون مجازات اسلامی و رویه قضایی..... ۸۸
- گفتار اول: قذف و دشنام دادن پیامبر و انبیاء الهی..... ۸۸
- گفتار دوم: قذف و دشنام دادن ائمه معصومین..... ۸۹
- بند اول: سب امامان معصوم..... ۸۹
- بند دوم: سب حضرت فاطمه (ص)..... ۹۱
- مبحث دوم: شرایط سقوط مسئولیت متهم به ساب النبی (ماده ۲۶۳ ق. م. ا.)..... ۹۲
- گفتار اول: سب از روی اکراه..... ۹۲
- گفتار دوم: سب از روی غفلت..... ۹۵
- گفتار سوم: سب از روی سهو..... ۹۵

۹۶.....	گفتار چهارم: سبب از روی مستی.....
۱۰۳.....	گفتار پنجم: سبب در حالت غضب.....
۱۰۴.....	گفتار ششم: سبب از روی سبق لسان.....
۱۰۴.....	گفتار هفتم: سبب از روی نا آگاهی.....
۱۰۷.....	گفتار هشتم: سبب به نقل از دیگری.....
۱۰۹.....	نتیجه گیری.....
۱۱۳.....	پیشنهادات.....
۱۱۴.....	منابع.....
۱۱۷.....	چکیده انگلیسی.....

۱- چکیده

سبّ النبی (ص) یا ائمه (ع) نزد مسلمانان آنقدر قبیح و غیر قابل تحمل است که قانون مجازات اسلامی، خون سب کننده را هدر تلقی می کند. بنابراین برای آشنایی با احکام این جرم گریزی نمیتوان مراجعه به منابع شرعی و به خصوص روایات صادره از پیامبر (ص) و ائمه معصومین (ع) را نادیده گرفت. قانونگذار به تبعیت از منابع مزبور، مجازات اعدام را برای این جرم پیشبینی کرده است. ماده ۲۶۲ قانون مجازات اسلامی که مستند قانون جرم موصوف می باشد دامنه این جرم را به مواردی همچون اهانت به هر یک از انبیاء، اهانت به ائمه طاهرین (ع) و اهانت به حضرت فاطمه (س) تسری داده است و این در حالی است که این موارد حتی در کتابهای فقهی نیز به درستی تعریف نشده است. فقهای امامیه دشنام به حضرت زهرا سلام الله علیها و ائمه اطهار علیهم السلام را موجب قتل دشنام دهنده می دانند و در صورتی که دشنام به خویشاوندان پیامبر (ص) دشنام به ایشان محسوب شود، در حکم سبّ النبی دانسته اند و در غیر این صورت دشنام دهنده را تعزیر میکنند. فقهای اهل سنت دشنام به برخی از اصحاب پیامبر (ص) را در حکم دشنام به پیامبر (ص) دانسته اند، اما فقهای امامیه دشنام به اصحاب مؤمن را تنها موجب تعزیر دشنام دهنده می دانند. علمای اهل سنت حکم به قتل دشنام دهنده به عایشه، همسر پیامبر (ص) داده اند، اما علمای امامیه دشنام به عایشه را موجب قتل، نمی دانند. بحث درباره احکام مختلف جرم «سبّ النبی» یکی از بحث های مغفول در حقوق جزای اسلام است و نیازمند تحقیق و پژوهش فراوان می باشد.

کلید واژه ها: سبّ النبی، سبّ معصومین، سبّ پیامبران، ارتداد، سبّ حضرت فاطمه (س).

از جمله آفات رو به رشد و نگران کننده موجود در جامعه ی ما و بلکه در سطح کلان به وسعت دنیا، آفت قداست گریزی، قداست زدایی، قداست ستیزی و مبارزه با ارزشهای والای دینی و مذهبی است. که ضربات سخت و سنگینی را بر پیکر امنیت، آسایش و آرامش اجتماعی فرود می آورد، و ثبات سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی را تهدید می کند.

یگ نگاه زودگذر به فهرستی از ناهنجاری های اخلاقی اجتماعی (از قبیل آدم ربایی، قتل عمد، سرقت، قاچاق مواد مخدر، روابط نامشروع، کلاه برداری، درگیریها، و ترویج فساد و بی بند و باری) معضلات اداری سیاسی و اعتقادی (همانند بازیچه قرار دادن دین، دهن کجی به ارزشهای اسلامی، ارتداد، ترویج باطل و مبارزه با باورهای دینی و مکتبی) و بالاخره توهین به مقدسات مذهبی و صدها کج روی های رنج آور دیگر، نمایشی است از هجران و جدایی آدمیان از ارزشهای دینی و حرکت به سمت و سوی مادی گری. احترام به انسان یکی از اصول مسلم تربیت، و نشان رشد و شکوفایی فرهنگی و لازمه ی ایجاد روحیه ی بشرخواهی و تحکیم مبانی اخلاقی و قوام پایه های صلح و دوستی است. و از سوی دیگر، عدم رعایت این صفت نیک، موجب اختلافات، کدورتها، دشمنی ها و احیاناً جنگهای کوچک و بزرگ، قتل عام ها و کشتارهای دسته جمعی گردیده و هزینه های سخت و سنگینی را بر فرد و جامعه تحمیل خواهد کرد. در دنیای متمدن و پیچیده ی امروزی، اساسی ترین نیاز بشر، ایجاد امنیت و آسایش در پرتو عدالت بر محور حق گرایی، و راه یافتن در جهت تحکیم ارزشهای دینی و گام نهادن در مسیر خدا جویی، خداشناسی و خداپرستی است. تحقق این نیاز دیرینه ی بشر، به اندازه ای مهم و در خور توجه است که اسلام، آنرا به عنوان یکی از مهمترین اهداف پیام آوران بزرگ الهی مطرح کرده است و همگان را به ایجاد و قوام پایه

های قسط و عدل، فرامی خواند.^۱ احترام به افراد بشر، اعم از مسلمان و غیر مسلمان، اصلی است که همواره آموزه های دینی و آموزگاران بزرگ بشر و پیشوایان دین بر آن تاکید داشته اند و تکیه بر باورهای مشترک ادیان را طریق گردهمایی و همبستگی اجتماعات بشری، قلمداد نموده اند. احترام به افراد بشر، اعم از مسلمان و غیر مسلمان، اصلی است که همواره آموزه های دینی و آموزگاران بزرگ بشر، و پیشوایان دین بر آن تاکید داشته اند و تکیه بر باورهای مشترک ادیان را طریق گردهمایی و همبستگی اجتماعات بشری، قلمداد نموده اند.

۳- بیان مساله

یکی از جرائم خاص در حقوق اسلام سب النبی است. سب عبارت است از دشنام دادن و به کار بردن الفاظ رکیک. اگر سب در مورد پیامبر اسلام یا یکی از ائمه شیعه باشد «ساب» (سب کننده) اعدام می شود. قانونگذار به تبعیت از منابع مزبور، مجازات اعدام را برای این جرم پیشبینی کرده است. ماده ۲۶۲ قانون مجازات اسلامی مقرر میدارد: «هر کس به مقدسات اسلام و یا هر یک انبیاء یا ائمه طاهرين(ع) یا حضرت صدیقه طاهره (س) اهانت نماید، اگر مشمول حکم سب النبی باشد، اعدام میشود و در غیر این صورت به حبس از یک تا پنج سال محکوم خواهد شد.» در این ماده به جرم «سب النبی» اشاره گردیده؛ اما در این جا و مواد قانونی دیگر هیچ توضیحی در مورد عناصر جرم مذکور و تعریف آن ارائه نشده است؛ حال آنکه پیشبینی مجازات اعدام برای این جرم که شدیدترین مجازاتهای قانونی است، ضرورت تعریف و توضیح آن را دو چندان میسازد. از آنجا که جرم «سب النبی» از جرائم اختصاصی حقوق کیفری اسلام است، طبیعتاً باید برای شناخت احکام آن به سراغ منابع شرعی رفت؛ همچنانکه اصل ۱۶۷ قانون اساسی راهکار لازم را اینگونه ارائه داده است: «قاضی موظف است کوشش کند حکم قضیه را صادر نماید و نیت واند به

۱- (لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ وَأَنْزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ وَمَنَافِعٌ لِلنَّاسِ وَلِيَعْلَمَ اللَّهُ مَن يَنْصُرُهُ وَرُسُلَهُ بِالْغَيْبِ إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ) حدید / ۲۵

بهانه سکوت یا نقص یا اجمال یا تعارض قوانین مدون از رسیدگی به دعوا و صدور حکم امتناع ورزد.»
وقتی قانونگذار بطور خاص در ماده‌ی ۲۶۲ ق.م.ا، برای این جرم مجازات اعدام را وضع کرده، در مقام جلوگیری از اجرای عدالت خصوصی است و دولت، مسئولیت اعدام سب کننده را به عهده می‌گیرد. فقیهان امامیه اتفاق نظر دارند که سبّ النبی باید کشته شود و بسیاری از فقیهان اهل سنت نیز همین دیدگاه را دارند؛ اما گروهی از ایشان مجازات سبّ النبی را زندان و تعزیر می‌دانند. ابن حزم در خصوص سبّ النبی می‌نویسد «فقیهان در مورد سبّ النبی یا سبّ پیامبری از پیامبران خدا اختلاف نظر دارند. گروهی گفته‌اند که چنین عملی کفر نیست و گروهی آن را کفر دانسته‌اند و گروهی دیگر در این مورد توقف کرده‌اند که فقیهان مذهب ما نیز قائل به توقف هستند». فقیهان اهل سنت عموماً جرم سبّ النبی را ذیل مبحث ارتداد مطرح کرده و سبّ النبی را مرتد می‌دانند؛ اما در مورد اجرای احکام ارتداد نسبت به چنین مجرمی اختلاف نظر دارند. بنابراین بحث درباره احکام مختلف جرم «سبّ النبی» یکی از بحث‌های مغفول در حقوق جزاست و نیازمند تحقیق و پژوهش فراوان می‌باشد.

۴- اهمیت موضوع

شناخت و تطبیق قوانین یکی از ضروریات مهم علم حقوق می‌باشد. با توجه به تغییرات جوامع و بوجود آمدن قوانین جدید و پیوسته شدن ایران به کنوانسیون‌های متعدد، قانون مجازات اسلامی نیز که با مشکلاتی روبرو است، انطباق آن با نیازهای جامعه با عنایت به تحولات علمی روز ضرورت دارد. قانون مجازات اسلامی در طی سه دهه دارای تغییرات اساسی شده است که شناخت این تغییرات نیز ضروری است تا بتوان با تحقیق و پژوهش در این زمینه نواقص را برطرف و با مسائل روز پیش رفت. نظام سیاسی ما در ابعاد مختلف سیاسی، فرهنگی، اجتماعی و دینی تحولات اساسی و فراوانی را به خود می‌بیند که اصطلاحاً مردان سیاست آن را اصلاحات نام نهاده‌اند و در این گذر، احزاب و گروه‌های سیاسی به

---

^۱ - حسینی شیرازی، محمد، بی تا، الفقه، القواعد الشیعه، ج ۸۷، بیروت، نشر مؤسسه الوری الاسلامی، ص ۳۸۶

خصوص در جراید و خطابه ها به نقادی دوران گذشته پرداخته و دیدگاه های حریف خود را به باد انتقادی گیرند و طبیعی است که نقد دین و استنباط های دینی هم جایگاه ویژه ای در این میان به خود اختصاص داده و چه بسا که بسیاری از این نقادی ها از حد اعتدال خارج شده و یا طرف مقابل ، آن را « اهانت به مقدسات اسلام » تلقی کند. گروهی بدون غرض ورزی و صرفا با هدف خیرخواهی به مناظره می پردازند و تفسیرهای مختلفی از دین ارائه می دهند که چه بسا با آنچه که حتی از مسائل اجماعی دین تلقی می شود مغایرت داشته باشد و البته در این مواقع ، حریف برای مغلوب ساختن طرف مقابل ممکن است به ناروا اتهام اهانت به مقدسات دینی و نظایر آن را نثار رقیب خود سازد. گروهی نیز ممکن است با مطامع مادی یا سیاسی و یا به قصد مبارزه با ارزش های دینی، اهانت های ناروایی را متوجه مقدسات دینی نمایند . تشخیص این موارد بر عهده دستگاه قضا است که باید به عنوان نهادی بی طرف ، سره را از ناسره باز شناسد و از میان غبارهای جناحی و سیاسی، چهره عدالت را نمایان سازد. همچنین وکلای محترم دادگستری که سربازان فداکار عدالت هستند باید با جهد و تلاش خود یار و یاور دادرسان باشند اما این مهم هرگز جامه عمل نمی پوشد مگر اینکه قاضی و وکیل از عناصر عمومی و اختصاصی اتهام ، آگاهی کامل داشته باشند که متاسفانه قوانین مدون و نوشته های حقوقی آن چنانکه شایسته است پرده از این ابهامات بر نداشته و در این زمینه دچار نقص جدی هستند و در نتیجه کار بر مجریان و مفسران قانون و به خصوص این دو قشر شریف دشوار گشته است و چه بسا که واژه مبهم « مقدسات اسلام » دچار تفسیر های گوناگون و احتمالا سوء استفاده های ناروا قرار گیرد. در هر حال سعی ما بر آن است که برای آشنایی بیشتر با این جرم و مسائل پیرامون آن کمی به کنکاش نشسته و ابعاد مختلف آن را بررسی کنیم.

۵-اهداف تحقیق

۱-تبیین جرم «سابّ النبی» ، در قانون مجازات ۹۲ و فقه امامیه و فقه عامه

۲-بررسی دیدگاههای مختلف در اثبات و تبیین مجازات جرم سابّ النبی

۳- شناخت تفاوتها و نواقص موجود در زمینه موضوع تحقیق

۶- سوالات تحقیق

۱- مجازات قتل ساب النبی در فقه چیست؟

۲- تعیین مجازات جرم ساب النبی به چه صورت می باشد؟

۳- احکام جرم ساب النبی در قانون مجازات ۹۲ و فقه امامیه و فقه عامه چگونه است؟

۷- فرضیه ها

۱- بسیاری از فقهای بزرگ شیعه و اهل سنت کیفر قتل ساب النبی را اجماعی دانسته اند.

۲- مجازات سب کننده منوط به حکم دادگاه نیست و شنونده سب می تواند به صورت مستقیم اقدام کند.

۳- فقیهان اهل سنت، سب کننده پیامبر را کافر و مرتد می دانند اما سب صحابه و ائمه معصومین (ع) وی را مستوجب تعزیر دانسته اند.

۸- روش تحقیق

در این تحقیق با مراجعه به مهمترین منابع اصیل فقه اسلامی در زمینه سب النبی، از طریق فیش برداری به جمع آوری داده ها پرداخته و با استفاده از روش تطبیقی و نیز تحلیل مسائل بر اساس مبانی مقبول فقهی به اثبات یا رد فرضیه های مورد نظر می پردازیم.

۹- پیشینه تحقیق

تا کنون تحقیق جامعه ای در رابطه با موضوع تحقیق بخصوص مطالعه تطبیقی آن در قانون مجازات ۱۳۹۲ صورت نگرفته و تنها به طور خلاصه در مقالات مختلف به آن پرداخته شده است که در زیر به آن ها اشاره می شود:

زراعت، عباس، ۱۳۸۱، ما موضوع بررسی فقهی و حقوقی جرم سب النبی، به ابن نتیجه رسیده است که جرم "سب النبی" یکی از جرائم قراردادی است که در حقوق جزای اسلامی مطرح است. و قانون گذار به

تبعیت از منابع مزبور، مجازات اعدام را برای این جرم پیش‌بینی کرده است. اما توضیحی در مورد عناصر عمومی و اختصاصی جرم "سبّ النبی" ارائه نداده است.

شاکری، ابوالحسن؛ غلام نژاد، یاسر، ۱۳۹۰، با موضوع بررسی حکم قتل سبّ النبی (ص) و ائمه اطهار (ع) نیز ذکر می‌کند سبّ نبی (ص) یا ائمه (ع) نزد مسلمانان آنقدر قبیح و غیر قابل تحمل است که به صراحت قانون مجازات اسلامی خون سبّ کننده را هدر تلقی می‌کند. جایی که دولت اسلامی استقرار ندارد یا در قلمرو حکومت اسلامی قانونی راجع به مجازات سبّ کننده وضع نشده است، قتل سبّ کننده موجب قصاص نیست؛ ولی وقتی قانونگذار بطور خاص در ماده ۵۱۳ ق.م.ا، برای جرم سبّ کننده نبی (ص) یا ائمه (ع) مجازات اعدام را وضع کرده، در مقام جلوگیری از اجرای عدالت خصوصی است و دولت، مسوولیت اعدام سبّ کننده را به عهده می‌گیرد که لازمه اش دادرسی عمومی و تشریفات قانونی است، با این حال اگر کسی در اجرای تکلیف شرعی سبّ کننده را بکشد، قاتل باید این جرم را در دادگاه ثابت کند و اگر قاتل، سبّ کننده را در خارج از ایران به قتل برساند، مرتکب از تعقیب کیفری و استرداد مصون است؛ اما چنانچه سبّ کننده با انگیزه غیر الهی به قتل برسد، قاتل به مجازات ارتکاب قتل عمدی محکوم می‌گردد.

فصل اول :

مفاهيم و احكام مرتبط

مبحث اول : ساب النبی

گفتار اول: معنا و مفهوم سب النبی

بند اول: ساب النبی در لغت

سب در لغت به معنای دشنام دادن، نفرین کردن و اهانت است.^۱ و به معنای دشنام سخت و دردناک نیز آمده است. نویسنده کتاب ترمینولوژی حقوق سب را چنین تعریف کرده است: «سب یعنی دشنام و بدگویی با جملات انشایی و آن عبارت است از ذکر الفاظ یا نوشته های ناخوش به کسی به قصد تحقیر و اهانت به صورت هجو و غیر آن».^۲ مجرم را «ساب» گویند. مجرم را «ساب» گویند. از بزه های ضدشرف و عرض است. مجنی علیه را مسبوب گویند شتم نیز سب است. سب از مصادیق ایذا است. سب نبی، [گناه] کبیره است». گفته اند که سب اخص از توهین است^۳ اما به نظر می رسد سب، مترادف با توهین لفظی یا کتبی است. همچنین در تعریف سب گویند: «سب به معنای دشنام و سیاب به معنای مشاتمه و سب به معنای کسی است که دشنام می دهد و سب به معنای قطع کردن هم آمده است. اصل سب به معنای عیب است».^۴

بند دوم: ساب النبی در قانون مجازات اسلامی

در قانون مجازات جدید مصوب ۱۳۹۲ یکی از ابداعات جدید «سب النبی» است که در ماده ۲۶۲ و ۲۶۳ پیش بینی شده است که هر کدام از مواد دارای یک تبصره هستند.

این اصطلاح به این معنی است که به پیامبران و ائمه و امامان معصوم نسبت ناروا (قذف) بدهیم یا آنان را فحش دهیم. قانون جدید برای اینکه جلوی این اعمال را بگیرد اقدام به پیش بینی جرم ساب النبی کرده است.

^۱-معین، محمد؛ فرهنگ فارسی، انتشارات امیرکبیر، تهران، ۱۳۷۱

^۲-جعفری لنگرودی، محمد جعفر؛ ترمینولوژی حقوق، کتابخانه گنج دانش، تهران، ۱۳۳۸، ص ۲۱۲۸

^۳-زراعت، عباس؛ شرح قانون مجازات اسلامی، نشر فیض، کاشان، ص ۴۹۴

^۴-ابن عباد، اسماعیل؛ المحيط فی اللغة، عالم الکتب، بیروت، ۱۴۱۴ق، ص ۲۵۴

بند سوم: ساب النبی در فقه امامیه و فقه عامه

فقیهان اهل سنت و شیعی به دلیل وضوح معنای سب، آن را تعریف نکرده اند، ولی در بعضی موارد به تبیین ماهیت آن پرداخته اند؛ بعضی آن را مجاهره و اظهار کفر و استخفاف دین دانسته اند و بعضی ساب را منکر ضروری دین که تعظیم پیامبر ص می باشد به حساب آورده اند؛ اما برخی نیز گفته اند که ممکن است سب از روی انکار نباشد بلکه ناشی از عصیان در برابر خداوند باشد.

سب در روایات، منابع فقه امامیه، عبارت از این است که: کسی پیامبر اعظم علیه السلام یا یکی از ائمه هدی (علیهم السلام) و همچنین حضرت فاطمه زهرا را ناسزا بگوید.^۱ در این صورت، دشنام دهنده محکوم به قتل است و هر کسی بشنود کشتن دشنام دهنده، بر او واجب است.

در کتاب شرایع الاسلام، به جواز کشتن، نظر داده شده است «من سب نبیا جاز لسامعه قتله ما لم یخف الضرر علی نفسه او ماله او غیر من الایمان و کذا من سب احد الائمة»^۲ و کشتن او منوط به اجازه امام و حاکم شرع نیست البته بشرطی که مستلزم فتنه و خوف تلف نفس و مال خود و مؤمنین نباشد. فقیهان اهل سنت نیز، ساب النبی را کافر و مرتد دانسته و از باب ارتداد، قتل او را واجب می دانند.

گفتار دوم: گستره سبّ النبی

در خصوص اینکه سبّ النبی در قالب الفاظ خاصی صورت می گیرد یا هر گونه دشنام یا اهانتی را شامل می شود، تصریحی در نوشته های فقهی وجود ندارد بلکه فقیهان معمولاً بلافاصله پس از بیان این جرم به ذکر احکام و مجازات آن می پردازند بدون اینکه الفاظ اهانت را مشخص نمایند، اما از مجموع این نوشته ها دو احتمال زیر به ذهن خطور می کند.

^۱ - خویی، ابوالقاسم، تکملة المنهاج الصالحین، تک جلدی، ص ۴۳

^۲ - حلی، محقق، شیخ ابوالقاسم نجم الدین، محمد بن الحسن الهدلی) شرایع الاسلام، ج ۸، چاپ بیروت- لبنان، ۱۴۰۹، ص ۵۸